

Dansk persondataret

BENT OLE GRAM MORTENSEN (RED.)

Dansk persondataret

ExTuto
PUBLISHING
www.extuto.com

Bent Ole Gram Mortensen (red.), Carina Risvig Hamer, Daniel Hartfield-Traun, Lisa Hjerrild, Kent Kristensen, Jesper Kruse Markvart, Helene Arensbak Mørk, Jesper Løffler Nielsen, Ayo Næsborg-Andersen, Sten Schaumburg-Müller, Christian Højer Schjøler, Peter Starup, Jøren Ullits & Frederik Waage

Dansk persondataret

Første udgave, første oplag

Denne bog er udgivet i januar 2020 af EX TUTO PUBLISHING A/S. Grafisk tilrettelæggelse og sats af MERE.INFO A/S, som har anvendt LibreOffice/Linux samt skrifterne Baskerville Original og Cronos designet af henholdsvis FRANTIŠEK ŠTORM i 2000 og ROBERT SLIMBACH i 1996. JAN TRZASKOWSKI har stået for forlagsredaktion og TOVE MØGELVANG-HANSEN har været ansvarlig for korrekturlæsning. Bogen er trykt på Munken Pure 100 g/m² af NARAYANA PRESS, der ligger på Gyllingnæs syd for Odder. Indbindingen er udført af BUCHBINDEREI S.R. BÜGE GMBH i Celle. Bogen er fagfællebedømt.

Ex Tuto A/S er medlem af Forening for Boghaandværk, og vi støtter bæredygtig skovforvaltning ved at anvende FSC-certificeret papir.

Copyright © 2020 the editor and the authors

Printed in Denmark 2020

ISBN 978-87-420-0033-5

Ex Tuto Publishing A/S

Toldbodgade 55, 1.

DK-1253 København K

www.extuto.com

Udgivet med støtte fra

dreyersfond

Kapitelloversigt

DEL I: GENERELLE SPØRGSMÅL	1
1. Fra registerlov til databeskyttelsesforordning	3
<i>Bent Ole Gram Mortensen</i>	
2. Den centrale lovgivning på databeskyttelsesområdet	19
<i>Peter Starup</i>	
3. Hvornår er der tale om en personoplysning, og hvornår er det behandling af en sådan?	29
<i>Sten Schaumburg-Müller</i>	
4. Nærmere om persondatarettens dækning	41
<i>Sten Schaumburg-Müller</i>	
5. De overordnede principper for databehandling	55
<i>Ayo Næsborg-Andersen</i>	
6. Oplysningskategorier og behandlingsbetingelser	75
<i>Sten Schaumburg-Müller</i>	
7. Ytrings- og informationsfrihed	117
<i>Sten Schaumburg-Müller</i>	
8. Personbilleder	127
<i>Sten Schaumburg-Müller</i>	
9. Ansvarlighed og dokumentation	169
<i>Jesper Løffler Nielsen & Helene Arensbak Mørk</i>	
10. Ansvarssubjekter og aftaleregulering	177
<i>Jesper Løffler Nielsen & Helene Arensbak Mørk</i>	

11. Databeskyttelsesrådgiveren	191
<i>Lisa Hjerrild</i>	
12. Krav om konsekvensanalyse	203
<i>Lisa Hjerrild</i>	
13. De registreredes rettigheder	213
<i>Jøren Ullits, Ayo Næsborg-Andersen & Kent Kristensen</i>	
14. Sikkerhed og håndtering af databrud	229
<i>Daniel Hartfield-Traun</i>	
15. Tredjelandsoverførsler	255
<i>Jesper Løffler Nielsen & Helene Arensbak Mørk</i>	
16. Tilsynsmyndigheder og sanktioner	269
<i>Carina Risvig Hamer</i>	
DEL II: UDVALGTE RETSOMRÅDER	281
17. Persondatarettens anvendelse på forskningsprojekter	283
<i>Kent Kristensen & Jøren Ullits</i>	
18. Statistik	301
<i>Ayo Næsborg-Andersen</i>	
19. Behandlingen af personoplysninger ved domstolene	309
<i>Frederik Waage</i>	
20. Persondatabehandling i journalistisk øjemed	321
<i>Jøren Ullits & Sten Schaumburg-Müller</i>	
21. Kunstnerisk, litterær og akademisk virksomhed	343
<i>Sten Schaumburg-Müller</i>	
22. Markedsføring og personoplysninger	349
<i>Bent Ole Gram Mortensen</i>	
23. Forsyningsvirksomheder	367
<i>Bent Ole Gram Mortensen & Lisa Hjerrild</i>	
24. Geodata	377
<i>Lisa Hjerrild</i>	

25. Konkurrenceret	385
<i>Peter Starup & Jesper Kruse Markvart</i>	
26. Sundhedslovens behandlingsregler	429
<i>Kent Kristensen & Jøren Ullits</i>	
27. Forvaltningens samkøring af borgerdata	443
<i>Jøren Ullits</i>	
28. HR og persondataret	453
<i>Christian Højer Schjøler</i>	
Bibliografi	481
Stikordsregister	495

Kapitel 2

Den centrale lovgivning på databeskyttelsesområdet

Peter Starup

2.1. Kapitlets indhold

Det foreliggende kapitel tager over fra det foregående, idet det indeholder en overordnet redegørelse for den lovgivning, der regulerer *gældende* dansk persondataret.

Det foregående kapitel omhandlede persondatarettens oprindelse og bevægelse fra registerlov til databeskyttelsesforordning (GDPR). Netop GDPR har været katalysator for de seneste ændringer i den centrale lovgivning på persondatarettens område.

Den følgende omtale af den centrale persondateretlige lovgivning indledes med en omtale af GDPR (2.2). Herefter følger databeskyttelsesloven og betænkning nr. 1565/2017 om GDPR (2.3); Retshåndhævelsesdirektivet (“politipersondatadirektivet”) (2.4); retshåndhævelsesloven (2.5); og endelig tv-overvågningsloven (2.6). For reglernes nærmere anvendelse henvises til denne antologis enkelte kapitler.

Datatilsynet er tilsynsmyndighed for de love, der omtales i det følgende. Se nedenfor kapitel 16, der behandler tilsynsmyndighedernes ansvar og kompetencer på hele persondatarettens område.

2.2. Databeskyttelsesforordningen/GDPR

Den officielle titel på databeskyttelsesforordningen er Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) 2016/679 af 27. april 2016 om beskyttelse af fysiske personer i forbindelse med behandling af personoplysninger og om fri udveksling af sådanne oplysninger og om ophævelse af direktiv 95/46/EF (generel forordning om databeskyttelse) (EØS-relevant tekst).

Forordningen omtales typisk blot som persondataforordningen eller GDPR, som er dens engelske forkortelse (General Data Protection Regulation). I det foreliggende kapitel omtales den for nemheds skyld som GDPR.

GDPR afløser direktiv 95/46/EF (persondatadirektivet).¹ Danmark var forpligtet til at indrette dansk lovgivning i overensstemmelse med GDPR med virkning fra den 25. maj 2018.

Betænkning nr. 1565/2017 indbefatter en indholdsfortegnelse, der har titlen “Databeskyttelsesforordningen – og de retlige rammer for dansk lovgivning”, og som indeholder en glimrende oversigt over de talrige enkeltområder i GDPR.²

GDPR er den generelle forordning, som gælder i både den private og offentlige sektor, og som sammen med det sektorspecifikke retshåndhævelsesdirektiv, der gælder for de retshåndhævende myndigheder (se afsnit 2.4), udgør EU-Kommissionens databeskyttelsespakke, der blev fremsat i januar 2012 og endeligt vedtaget den 14. april 2016.

GDPR fastslår, at databeskyttelse er en grundlæggende rettighed efter EU’s Charter om grundlæggende rettigheder og traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde (TEUF). Som det nævnes i præamblen til GDPR, har den hastige teknologiske udvikling og globaliseringen skabt nye udfordringer, hvad angår beskyttelse af personoplysninger, hvilket kræver en stærk og mere sammenhængende databeskyttelsesramme i EU, som understøttes af effektiv håndhævelse, for at skabe den tillid, der gør det muligt, at den digitale økonomi kan udvikle sig på det indre marked. Det er navnlig reglerne om håndhæ-

1. Det nu ophævede direktiv blev i dansk ret gennemført ved den nu ophævede persondatalov (lov nr. 429 af 31. maj 2000 om behandling af personoplysninger).

2. Se også Blume 2016.

velse, der har ændret sig i skærpende retning med GDPR, jf. nedenfor i kapitel 16, der behandler reglerne om straf og erstatning.

I konklusionerne til den nævnte betænkning nr. 1565/2017 (s. 15) anføres, at analysearbejdet havde vist, at GDPR i vidt omfang svarede til den dagældende retstilstand efter persondataloven og persondatadirektivdirektivet (begge nu ophævet) med tilhørende praksis fra bl.a. EU-Domstolen og Datatilsynet. Her pegedes bl.a. på, at dette gjaldt GDPR's centrale bestemmelser om anvendelsesområde, definitioner, principper for behandling af personoplysninger, behandlingsregler, de registreredes rettigheder og behandlingssikkerhed.³

GDPR indeholder dog bestemmelser, som er en nyskabelse i forhold til den tidligere retstilstand. F.eks. bestemmelserne om databeskyttelsesrådgivere (se nedenfor kapitel 11), om konsekvensanalyse og fortegnelser over behandlingsaktiviteter (se nedenfor kapitel 12) samt en udtrykkelig bestemmelse om "data protection by design" (se nedenfor kapitel 14).

2.3. Databeskyttelsesloven og betænkning nr. 1565/2017 om GDPR

Databeskyttelseslovens fulde titel er *lov om supplerende bestemmelser til forordning om beskyttelse af fysiske personer i forbindelse med behandling af personoplysninger og om fri udveksling af sådanne oplysninger*.

Som det fremgår af titlen, tager databeskyttelsesloven sigte på at supplere reglerne i GDPR. Da loven opretholder og fastsætter supplerende nationale bestemmelser om behandling af personoplysninger inden for det nationale råderum, som GDPR giver mulighed for, videreføres i vid udstrækning den retstilstand, der tidligere gjaldt under den nu ophævede persondatalov.

GDPR indeholder en lang række modifikationer fra hovedreglen i TEUF artikel 288, hvorefter en forordning er almenyldig og bindende i alle enkeltheder og gælder umiddelbart i hver medlemsstat, og derfor som udgangspunkt ikke må gennemføres i national ret. En forordning svarer derfor til det, man normalt forstår ved "love", således som de vedtages af de enkelte landes parlamenter. GDPR er atypisk ved at

3. Derfor kan der findes relevante kilder fra tiden før GDPR. F.eks. kan Waaben & Nielsen 2015 stadig være nyttig.

indeholde et betydeligt antal bestemmelser om, at regler inden for nærmere bestemte områder enten skal eller kan fastsættes ved nationale regler. I så henseende minder GDPR om et direktiv, der skal “gennemføres” i medlemsstaterne, ofte i form af lovændringer, og som typisk efterlader et større spillerum til lovgivningsmagterne, end tilfældet er for forordningers vedkommende.

Som det fremgår af forarbejderne til databeskyttelsesloven, kan bestemmelserne i GDPR, hvorefter medlemsstaterne kan eller skal fastsætte nationale regler, opdeles i fire forskellige kategorier:

1. Bestemmelserne i GDPR artikel 6, stk. 2 og 3, artikel 9, stk. 2-4, artikel 87, 88 og 90, der bemyndiger medlemsstaterne til at fastsætte mere specifikke bestemmelser inden for rammerne af forordningens harmonisering. Medlemsstaterne har mulighed for at udnytte dette nationale råderum, men de er ikke forpligtede hertil.
2. Bestemmelserne i GDPR artikel 8, stk. 1, artikel 36, stk. 5, artikel 37, stk. 4, artikel 49, stk. 5, artikel 80, stk. 2, og artikel 83, stk. 7 og 9, der giver medlemsstaterne eksplicitte muligheder for at foretage nogle valg ved lov eller regler fastsat med hjemmel i lov. F.eks. kan medlemsstaterne efter artikel 8, stk. 1, vælge en lavere aldersgrænse end 16 år for, hvornår et barn kan give samtykke til behandling af personoplysninger i forbindelse med udbud af informationsfundstjenester direkte til børn.
3. Bestemmelserne i GDPR artikel 23 og artikel 89, stk. 2 og 3, hvorefter medlemsstaterne kan fastsætte regler om begrænsninger og undtagelser fra en række forpligtelser og rettigheder, f.eks. undtagelser til eller begrænsninger i forpligtelsen til at give den registrerede oplysninger i forbindelse med indsamling af personoplysninger eller begrænsninger i retten for den registrerede til indsigt i oplysninger om sig selv.
4. Bestemmelserne i GDPR artikel 43, stk. 1, artikel 51, stk. 1 og 3, artikel 52, stk. 2-4, artikel 53, stk. 1, artikel 54, stk. 1, artikel 84 og artikel 85, stk. 1 og 2, som skal gennemføres ved lov af medlemsstaterne. Efter artikel 51, stk. 1 og 3, skal medlemsstaterne

eksempelvis fastsætte bestemmelser om udpegning eller oprettelse af en eller flere uafhængige tilsynsmyndigheder.⁴

På den baggrund fandtes der fortsat at være behov for en generel lov om behandling af personoplysninger, hvori sådanne bestemmelser af mere generel, tværgående karakter fastsættes, hvilket afstedkom databeskyttelsesloven.⁵

Loven skal ses i sammenhæng med lov om retshåndhævende myndigheders behandling af personoplysninger (retshåndhævelsesloven, der omtales i det følgende afsnit). Hertil kommer lov om massemediers informationsdatabaser og forskellige andre love, der ikke skal omtales nærmere her (se kapitel 20 om medier og journalistiske aktiviteter).

Loven er endvidere baseret på betænkning nr. 1565/2017 om “Databeskyttelsesforordningen – og de retlige rammer for dansk lovgivning”, der udkom den 24. maj 2017. Betænkningen, som udgør hele 1.090 sider, er udarbejdet af Justitsministeriet i samarbejde med samtlige øvrige ministerier, Kommunernes Landsforening og Danske Regioner samt Erhvervsstyrelsen, Digitaliseringsstyrelsen og Datatilsynet.

Betænkningens formål har været at sikre gennemførelsen af GDPR i dansk ret, herunder at analysere rammerne for både indførelse og opretholdelse af nationale særregler efter den 25. maj 2018. Betænkningen danner endvidere grundlag for udarbejdelsen af den nye version af persondataloven, der nu findes i form af den omtalte databeskyttelseslov. Hertil kommer konsekvensrettelser i et betydeligt antal følge-love.⁶

2.4. Retshåndhævelsesdirektivet (“politipersondata-direktivet”)

Den officielle titel: Europa-Parlamentets og Rådets direktiv (EU) 2016/680 af 27. april 2016 om beskyttelse af fysiske personer i forbindelse med kompetente myndigheders behandling af personoplysninger

4. L 68/2017-18, alm. bemærkninger, pkt. 1.1.

5. Ibid.

6. Konsekvensrettelser er en formalitet, hvorefter det er nødvendigt at ændre i angivelsen af et begreb i en eller flere love som en følgevirkning – deraf udtrykket “konsekvens” – af en ændring af begrebet i “hovedloven”.

med henblik på at forebygge, efterforske, afsløre eller retsforfølge strafbare handlinger eller fuldbårde strafferetlige sanktioner og om fri udveksling af sådanne oplysninger og om ophævelse af Rådets rammeafgørelse 2008/977/RIA.

Retshåndhævelsesdirektivet er vedtaget under henvisning til TEUF artikel 16, stk. 2, og da det fastsætter regler vedrørende medlemsstaternes behandling af personoplysninger under udøvelse af aktiviteter, der er omfattet af det danske forbehold vedrørende retlige og indre anliggender, er direktivet som udgangspunkt ikke bindende for og finder ikke anvendelse i Danmark, jf. artikel 2 og 2 a i protokollen om Danmarks stilling.

Da direktivet imidlertid er en udbygning af Schengen-reglerne, kan Danmark efter protokollens artikel 4 inden 6 måneder efter Rådets vedtagelse træffe afgørelse om, at Danmark vil gennemføre direktivet. Træffer Danmark afgørelse om, at et direktiv skal gennemføres i dansk ret, skabes der en folkeretlig forpligtelse mellem Danmark og de øvrige medlemsstater. Folketinget meddelte ved beslutning af 25. oktober 2016 sit samtykke til, at regeringen tilsluttede sig direktivet, hvilket regeringen meddelte Rådet den 26. oktober 2016. Direktivet er blevet gennemført i retshåndhævelsesloven, der omtales i det følgende afsnit.

Peter Blume omtaler direktivet som “politipersondatadirektivet” (populærbetegnelse), eftersom politiet er den helt centrale dataansvarlige myndighed.⁷

2.5. Retshåndhævelsesloven

Den fulde titel er: lov om retshåndhævende myndigheders behandling af personoplysninger.⁸ Loven gennemfører retshåndhævelsesdirektivet i dansk ret og omtales også ofte som retshåndhævelsesloven.⁹

7. Se nærmere Blume 2016, s. 213 ff.

8. Loven er senest ændret ved lov nr. 506 af 23. maj 2018 om ændring af lov om tv-overvågning og lov om retshåndhævende myndigheders behandling af personoplysninger.

9. En række af reglerne i loven er til dels sammenfaldende med reglerne i databeskyttelsesforordningen og databeskyttelsesloven. Det er derfor muligt i et vist omfang at skele til vejledningerne til databeskyttelsesforordningen og databeskyttelsesloven ved fortolkning af reglerne i retshåndhævelsesloven. Dog skal man være opmærksom på forskellene i ordlyden af bestemmelserne og baggrunden for reglerne.

Loven gælder ifølge § 1, stk. 1, for behandling af personoplysninger, som foretages af politiet, anklagemyndigheden, herunder den militære anklagemyndighed, kriminalforsorgen, Den Uafhængige Politiklagemyndighed og domstolene med henblik på at forebygge, efterforske, afsløre eller retsforfølge strafbare handlinger eller fuldbyrde strafferetlige sanktioner, herunder beskytte mod eller forebygge trusler mod den offentlige sikkerhed.

For så vidt angår lovens behandlingsregler, er der i vidt omfang tale om en videreførelse af de tidligere regler, idet der dog indføres enkelte yderligere principper om tidsfrister for opbevaring af personoplysninger og revision af behovet herfor, ligesom der nu findes eksplícitte regler om sondring mellem forskellige kategorier af registrerede personoplysninger samt kontrol med kvaliteten af personoplysninger.

For så vidt angår lovens regler om den registreredes rettigheder, herunder retten til information, indsigt, berigtigelse og sletning, er der tale om en udvidelse af rettighederne i forhold til den tidligere retstilstand om behandling af personoplysninger på det strafferetlige område. Dette skyldes, at de tidligere gældende regler i persondataloven om oplysningspligt over for den registrerede, den registreredes ret til indsigt, berigtigelse, blokering og sletning af personoplysninger ikke fandt anvendelse på behandlinger, der foretages for domstolene, politi og anklagemyndighed inden for det strafferetlige område. Endvidere fandt de tidligere gældende regler om den registreredes ret til indsigt ikke anvendelse på behandlinger, der foretages for domstolene inden for det strafferetlige område. For personoplysninger, der indgår i konkrete straffesager mv., indebærer loven, at den registreredes rettigheder skal gennemføres efter reglerne i retsplejeloven, som indeholder en nærmere regulering af bl.a. personers adgang til oplysningerne i en straffesag.

2.6. Tv-overvågningsloven

Ifølge tv-overvågningslovens § 1, stk. 1, må private ikke foretage tv-overvågning af gade, vej, plads eller lignende område, som benyttes til almindelig færdsel.¹⁰ Ifølge § 1, stk. 2, forstås ved tv-overvågning vedva-

10. Se lovbekendtgørelse nr. 1190 af 11. oktober 2007 med senere ændringer. Ved redaktionens slutning var der blevet fremført forslag om øget overvågning, der må

rende eller regelmæssigt gentagen personovervågning ved hjælp af fjernbetjent eller automatiskvirkende tv-kamera, fotografiapparat eller lignende apparat. Lovens regler om tv-overvågning finder tilsvarende anvendelse på opsætning af sådant apparat med henblik på overvågning.

Loven indeholder i § 2 en række undtagelser: Tv-overvågning af tankstationer, fabriksområder, overdækkede butikcentre og lignende områder, på hvilke der drives erhvervsvirksomhed, såfremt overvågningen foretages af den, der har rådighed over området; samt af automater, hvor penge kan hæves (pengeautomater) eller kan veksles til en anden valuta (vekselautomater), eller af køretøjer, der udelukkende anvendes til transport af penge (pengetransportbiler), såfremt overvågningen foretages af den, der har rådighed over automaten eller køretøjet, og såfremt tv-overvågningen er indrettet således, at den alene er rettet mod personer, som befinder sig i umiddelbar nærhed af automaten eller køretøjet. Hertil kommer tv-overvågning, der foretages af pengeinstitutvirksomheder, spillekasinoer, hotel- og restaurationsvirksomheder samt butikcentre og butikker, hvorfra der foregår detailsalg, af egne indgange og facader samt arealer, som ligger i direkte tilknytning til egne indgange og facader, og som naturligt anvendes eller kan anvendes som adgangs- eller flugtvej i forhold til egne indgange, når overvågningen er klart nødvendig af hensyn til kriminalitetsbekæmpelse. Endelig undtages tv-overvågning, der ikke er forbundet med optagelse af billeder på videobånd, film eller lignende, når den foretages som led i overvågning af egne indgange, facader, indhegning eller lignende.

Tv-overvågningsloven giver endvidere kommuner og boligorganisationer mv. i udsatte boligområder mulighed for at få tilladelse af politiet til på nærmere i tilladelsen angivne vilkår at foretage tv-overvågning af boligområdet og arealer i direkte tilknytning hertil, f.eks. stier og parkeringspladser, uanset at disse benyttes til almindelig færdsel, når overvågning er væsentlig af hensyn til bekæmpelse af kriminalitet.¹¹

antages at påvirke tv-overvågningslovgivningen.

11. Jf. tv-overvågningslovens § 2, stk. 2 (indsat ved lov nr. 713/2010) og § 2 a (indsat ved lov nr. 422/2011). Se også § 2, stk. 3, hvorefter ejere af idrætsanlæg m.v. kan få tilladelse af politiet til på nærmere i tilladelsen angivne vilkår at foretage tv-overvågning af idrætsanlæggets indgange, facader, indhegninger mv. og arealer i direk-

Tv-overvågningsloven indeholder regler for, hvornår navnlig private må foretage tv-overvågning, og særlige regler for videregivelse fra tv-overvågning, der er foretaget med kriminalitetsforebyggende formål. Hertil kommer bl.a. regler om skiltning.

te tilknytning hertil, f.eks. adgangsveje og parkeringspladser, når overvågning er væsentlig af hensyn til bekæmpelse af kriminalitet (indsat ved lov nr. 713/2010). Uden sådan tilladelse kan der alene ske tv-overvågning inden for den pågældende idrætsarena mv., men ikke af områder uden for idrætsanlægget, som benyttes til almindelig færdsel, bortset fra tv-overvågning uden billedoptagelse af idrætsanlæggets egne indgange, facader og indhegninger, jf. § 2, stk. 1, nr. 4.